

CONCIO XLII.

DE NATIVITATE BEATÆ MARIE VIRGINIS

THEMA

Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? *Cant. vi, v. 9.*

SYNOPSIS

Illustrium feminarum laudes propositis earum præclare gestis a vulgi opinione vindicantur: et ad propositum thema divinæ Virgini applicandum et explicandum descenditur. Quantam latitudinem natiuitas B. Virginis toti universo attulerit declaratur, et a simili auroræ amplificatur. Maria eleganti comparatione lunæ assimilatur, ubi quasi per transcensam lunæ magnitudo ex sacris litteris et Patribus contra astrologorum scita ostenditur. Dignitas et excellentia Dei paræ Virginis contra Lutherum eidem omnes homines æquantem, ferenter defenditur, et testimonis Patrum, et Chrysostomi, Epiphani, Augustini, Ambrosii, Hieronymi, Bernardi et Anselmi confirmatur, ubi etiam a quarundam hæresum enumeratione probatur. Hæreticos semper medio relicto, virtutis sede, ad extrema exorbitare. Quomodo ex imputativa iustitia perverſe Lutherus ratiocinetur et seducatur; et quæ ratione iustitia in homine a Deo proveniat, luculentis argumentis colligitur. Quam variis modis Maria pulchrior sit luna, et electa ut sol, doceatur. Deinde corpus Ecclesiæ mysticum in sua membra convenienti divisione dirimitur, in quo Christus caput, Spiritus Sanctus cor, B. Virgo collum, Prælati humeri, martyres et doctores brachia, Prophetæ pectus, penitentes renes, virgines viscera,

Monachi genua, conjugati pedes, et demum Ecclesiastici stomachus sunt. Subnectuntur præterea varia æque pulcherrima D. Virginis encomia; simul et causa redditur, cur illa castrorum acies ordinata dicatur. Dux denique utilitates, pauperum scilicet et laborum tolerantia: et adversitatum modesta sine querimonis perpessio, nobis B. Virginis Deiparæ exemplo propositæ, juncta ejusdem invocatione concludunt.

Feminarum genus, auditores optimi, ineptum minimeque idoneum ad res magnas et præclaras gerendas, vel quod animi magnitudine, prudentia et consilio careant, vel quod ab ipsa natura insitam quamdam timiditatem, levitatem et tarditatem habeant, plerique omnes existimant. Verum si sacra volumina diligenter evolvere voluerimus, intelligemus profecto, feminas non paucas fortissimis etiam viris in sanctis litteris anteponi. Ac propterea non temere de omnibus pronuntiandum, nec facile sententiam esse ferendam. Quid enim, obsecro excellentius, quid sublimius viri commemorare possunt, quam quod gravi et sapientis oratione mentes hominum flectant? quod prudentia, consilio, auctoritate Concilia cætusque hominum jure sociatos, qui civitates appellantur, moderentur ac regnant? quod urbes expugnent? quod exercitibus imperent? quod nec plagis, vulneribus nec mortibus terreantur? Istæ enim sunt laudes, in

quibus tamquam propriis viri se jactant, et quibus se superiores feminis esse, arbitrantur. Verum consulite sacram historiam: legit orationem quam habuit Abigail uxor Nabal ad David, et plane videbitis tantis eloquentiæ et prudentiæ opibus instructum animum mulieris, ut majores in viro jure desiderari non possint. Dum enim vir fortissimus David cum quadragentis militibus armatus descenderet, ut Nabal, et uxorem et liberos, et servos et pecora ejus interficeret, atque deleteret, occurrit ei Abigail, et ubi Nabal ipse præ timore loqui non potisset, ipsa imperterrita in medio armorum, coram hoste sibi irato, et furore justissimo successo ita egit, ita crimen diluit, ita denique locuta est, ut non modo David placaretur, ut omnem injuriam condonaret; sed etiam ita ingenio et facundia ejus delectaretur, ut eam mortuo Nabal in uxorem ducere desideraverit. Quid Debora? Nonne et Propheta, et Judicis et imperatoris munere functa est? nonne exercitum ductavit? nonne populo præfuit? nonne principes et primo regni in officio continuit? Quid vidua illa honestissima, quid, inquam, Judith? Nonne ducem exercitus potentissimum Holofernem, qui orbem totum armis domare aggrediebatur, interemit? nonne patriam liberavit? Nonne auctor salutis suis civibus fuit? Esther autem pulcherrima et sanctissima nonne vasitatem et cædem ad omni gente Judæorum avertit? nonne gladius ab eorum omnium cervicibus amovit? nonne incendium ab Aman accensum prudentia, et consilio pene sola restinxit? Jam vero quid dicam de fortitudine animique magnitudine Theclæ, Agnetis, Cecilie, Catharinæ, Barbaræ, aliarumque non quatuor aut quinque, sed pene innumerabilium castissimarum, fortissimarumque virginum, quæ et carnis propriæ cupiditates, et mundi blanditias et demonum machinamenta, et bestias, et cruces, et rotas, et ignes et gladios superaverunt? Si de iis dicere aggrediar, immensam orationem suscipiam. Verum enimvero, auditores, quando genus feminarum nihil horum, quæ diximus haberet, jure tamen ac merito propter eam solum, quæ hodierna die mundo veluti fulgor salutaris illuxit, vehementer lætari, gaudere et gloriari posset. Hæc enim una post Deum et Christum in tota rerum universitate parem omnino non habet; nec solum hominum sed etiam Angelorum splendori hujus unius gloria te-

nebras maximas offundit. Ac me quidem, ut nihil est, quod magis delectat, ita nihil est quod ferret magis, quam laudes et gloriam Virginis prædicare. Siquidam tam alte sentiunt omnes, ut par est, de excellentia Matris Dei, ut nihil dicit possit tam sublime, quod non humile et abjectum, et inferius ejus laudibus videatur. To igitur, Virgo beata, quæ nobis a Deo stella maris, et dux ac regina constituta es, te, inquam, appello, tuam opem imploro. Tu mihi vocem, et verba et vires suppedita, ut ea per te dicam, de te, quæ Deo et tibi honorem et gloriam, et nobis utilitatem aliquam ac emolumentum afferant.

Ut igitur non vagetur, sed certam sedem habeat oratio mea, illa verba explicanda suscepi, quæ in Canticis canticorum de hac Virgine scripta esse Ecclesia universa testatur, quæ talia sunt: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?* Etenim hæc sententia edocemur, Virginem nostram longe aliter natam esse, quam cæteri Adæ filii nasci soleant. Non enim tenebris circumdata peccatorum; sed gratiæ splendore illustris, quasi aurora valde rutilans orbi terrarum illuxit: nec originalis culpe maculis fedata, sed pulchra, ut luna: nec velut una de turba, sed instar solis electa: nec Diaboli imperio addicta, sed demonibus omnibus ut castrorum acies ordinata, formidabilis atque tremenda. Quid enim est aurora, nisi medium quoddam inter noctem et diem? Vere igitur Maria ut aurora consurgens apparuit, quæ mater Christi, justitiæ Solis, existens, et nostræ salutis exordium, et media inter legem et gratiam, hoc est, inter noctem et diem fuit. *Cum* noctis tenebræ, quæ mundum involverant, et loca omnia horrore et metu replerant, aurora ex oriente fugere incipiunt, quæ lætitia, queso, mundus hic omnes afficitur? Aviculæ omnes quam lætis vocibus diem salutant? Nonne et cælum, et terra, et omnis natura gaudere ac probe gestire videtur? Quod si hæc sunt, cum quotidie aurora ad nos revertatur, quid fiet, si forte aliquando contingeret, ut Deo sic providente, per unam aut alteram hebdomadam noctem perpetuam haberemus, et solis aspectu eo tempore privati essemus, neque sciremus extititne esset, an virtute aliqua superiore detentus, redire ad nos, et orbem nostrum illustrare non posset? Quid obsecro, agere-

mus? Qui gemitus, qui clamores exaudirentur? Quis enim lætitiæ in illis tenebris, in eo horrore loci esset? Quis edere, quis bibere, quis dormire, quis loqui auderet? Quam sæpe ad Orientem miseros et lacrymabundos oculos converteremus? At ubi aurora tam diu et tam cupide expectatæ primus fulgor appareret, et solem ac diem certissime venturum prænuñtiaret, quis præ lætitiâ capere seipsûm posset? quis non exullaret? quis non clamaret? Quæ cum ita sint, quis explicare queat, auditores, quid senserint sancti Patres nostri, Patriarchæ, inquam, et Prophetæ et cæteri iusti, qui per sæcula in tenebris fuerant, quando Mariam velut auroram ortam esse didicerunt et choros Angelorum, quem plausum dedisse, quibus vocibus, qua lætitiâ, quo cantu hunc ortum excepisse existimatis? Ego sane mihi persuadeo, non modo Angelos et homines sed etiam solem et lunam, et cætera sidera, cœlum quoque, et elementa et totam hanc universitatem exultasse: quippe cum Christi Servatoris adventu, et divinæ atque humanæ naturæ conjunctione illustranda et exornanda esset. Sancti igitur Patres cum admiratione et gaudio hodie dicunt: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens?* Dæmones quoque et omnis exercitus inferorum cum stupore simul et horrore exclamant: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens?* Angeli vero non semel, sed sæpe cantibus ingemiant: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens?* Nostrum, auditores, est tanta lætitiâ et gaudio respondere, ac dicere: *Maria est, quæ progreditur quasi aurora consurgens.* Nec enim tam illustri die alia aurora digna erat, nec aliam auroram talis dies postulabat.

Sequitur, *pulchra ut luna.* Si quis est, auditores, qui plane cognoscere cupiat, cui similibus sit nostra Virgo, attollat aliquando oculos in cœlum, auratum illud gemmisque distinctum lacunarum, quod Deus terræ pavimento floribus quasi depicto superimposuit intueatur, ubi viderit tot lumina, tam nitida et tam splendida, quæ cœlum, ut prata flores exornant, non existimet ea splendorem illum ex seipsis habere. Nam sol dux et princeps, et moderator luminum reliquorum, ipse est mundi oculus, et fons luminis, qui omnia sidera sua luce lustrat, et complet. Verum lunæ, tamquam sorori ac sponsæ longe majorem luminis copiam tribuit.

Ita cogitare debemus, auditores, sanctos omnes in cœlis veluti stellas fulgere, Mariam ut lunam, Christum ut solem. Quamquam enim sanctorum alii magis, alii minus lucent, ut Apostolus ait: *Alia claritas solis, alia lunæ, alia stellarum;* tamen omnes, quicquid luminis habent, a sole habent, hoc est, quicquid gratiæ, quicquid gloriæ, quicquid potentiæ, quicquid sapientiæ, quicquid beatitudinis habent, a Christo habent, qui gratiæ, et gloriæ et omnium honorum fons est. Et quemadmodum luna pene incredibiliter magnitudine, decore et claritate stellis cæteris antecellit, et ipsi soli quam similis est: ita et Mariæ pene incredibiliter major est sanctorum omnium gloria. Et sicut luna luce aliena, et radiis solis accensa convertitur, sic et Maria non secus ac alii cœlestes, quicquid habet decoris et luminis id totum Christo soli acceptum refert.

Neque objeceris mihi astrologorum decreta, qui lunam pene minimam stellarum esse volunt. Primum enim neque ipsi id facile demonstrabunt, neque nos, si negare id vulerimus: propterea hæretici erimus, præsertim cum Moyses tam aperte dicat, fecisse Deum duo luminaria magna, lunare majus, videlicet solem, ut præset nocti et luminare minus, hoc est, lunam, ut præset nocti. Deinde B. Augustinus cap. 16 lib. XXI super Genesim, nonne aperissime docet, multo esse melius Scripturæ divinæ et lunæ magnitudine, quam astrologis credere, cum ipsi non solum luna, sed etiam sole stellas aliquas majores esse contendant. Quod, ut eo loco idem Augustinus ait, nisi absurdissime dici non potest. Quid Magnus Basilius Hom. 6 quæ est de opere quartæ diæ, stellarum globos uno solis globo excepto, a lunæ magnitudine superari confirmat. Neque ab hac sententiâ B. Chrysostomus et B. Ambrosius absunt. Verum quicquid de hac controversia statuumus sit, neque enim astrologorum inimicitias gerendas mihi esse unquam putavi, illud certe asserimus, gloria Virginis nostræ tanto excellentiorem esse gloria cœlium ceterorum, quanto lunæ decor et magnitudo, decorem et magnitudinem luminum reliquorum, vel vincit, vel vincere aspectibus nostris videtur.

Alia quæstio est, auditores, quam ego pluris facio, et ad quam profigendam mihi vocem, et latera, et impetum et ardorem ministrari vehementer cupio. Lutherus enim

luteus plane, et qui nihil, nisi in luto et coeno volutari desiderabat, in sermone, quem habuit aliquando de natali die B. Virginis, matris Dei in istam vocem blasphemam atque impuro ore prorupit: *Omnes Christiani æque magni sumus, sicut Mater Dei, et æque sancti, sicut ipsa.* O linguam præcedendam! O blasphemiam inauditam! Dignare me laudare te, virgo sacra: da mihi virtutem contra hostes tuos. Tunc Deiparæ Virgini æqualis, qui castitatem novisti, et monachus monialium, hoc est, sacrilegus sacrilegam uxorem duxisti? qui paupertatem voluntariam professus es, et templa, atque altaria spoliasti? qui obedientiæ jugo collum subiecisti, et jugum postmodum excussisti, et sacra vincula dirupisti, et majoribus tuis, et sanctis pontificibus, et Ecclesiæ matri, et Deo parenti obtemperare recusasti? Tu qui gloriam Deo, sanctis venerationem, templis ornatum vim sacramentis, cultum debitum imaginibus sacris, canonicis libris auctoritatem, majoribus obedientiam, et multis millibus miserorum, et per te deceptorum hominum vitam et salutem æternam eripuisti? Et quomodo tam excors, tam stultus est, ut tam aperte fecum ipse pugnes, ut cui te pater esse dicis, ejus diem festum celebres, et de laudibus ejus ad populum verba facias? Sed enim auditores, verum est proverbium græcum, *κακοὶ χεράσος κακὸν ὄσόν, mali corvi malum ovum:* quales parentes tales filii. Jovinianus enim, quem nostris temporibus Lutherus expressit, qui (ut B. Hieronymus testatur) virginitatem matrimonia æquabat, jejunia reprehendebat, ut Epicuri vel Aristippi discipulum diceret; item peccata paria et virtutes parias et præmia paria, juxta Stoicorum hæresim, asserbat; neque aliquid interesse volebat inter gloriam Virginis Deiparæ, et eorum infantium, qui mox suscepto baptisate moriuntur. Sanctus quoque martyr Irenæus, c. 24 lib. 1 contra Valentinum scribit, Carpocratii sectatores eo impudentia deventisse, ut non modo Virginis, sed ipsi etiam Christo se pares dicere auderent. Ecce quales magistros Lutherus imitatus est! Nam si non istos, sed eorum antagonistas, sanctos illos Patres, qui eorum hæreses refellerunt, illa, inquam, Ecclesiæ lumina, quæ borum tenebras dissiparunt, imitari voluisset, perfectio non tam absurda opinio neque errores tam crassos in Germaniam suam invexisset.

Audite enim quid B. Chrysostomus in Li-

turgia dicat: Ut vere dignum ac justum est, glorificare te Deiparam, et semper beatissimam, et penitus incontaminatam Matrem Dei nostri, honoratorem Cherubim, et gloriosorem incomparabiliter Seraphim, quæ citra corruptionem Deum peperisti, vere Deiparam te magnificamus. Quid est Luthere? Audis, quid hoc Dei oraculum, et vere aureum os, et Græciæ ornamentum dicat? Si Dei Mater honoratior Cherubim et gloriosior incomparabiliter Seraphim est, quomodo omnes Christiani æque magni sumus, sicut Mater Dei et æque sancti, sicut ipsa? Numquid omnes honoratiores Cherubim, et gloriosiores incomparabiliter Seraphim sumus? Quid de illo sancto sene Epiphania dicam? Qui cap. xxxviii libri tertii contra Hæreses, tantam videri hujus Virginis excellentiam confitetur, ut vehementer dubitet, an singulari privilegio ipsa una, quæ vitam ex se genuit, mortis imperio non subjacerit.

Ac ut intelligatis, hæreticos semper extrema sectari, non medium, in quo virtus est posita, in capite sequenti idem Epiphania refert, hæreticos quosdam eo usque Virginem nostram extulisse, ut ei, tamquam Deo, sacrificium immolarent. Ecce vias hæreticorum. Sabellius unam naturam in a duntaxat persona in Deo constituit, et ad Judæismum defecit. Arius contra tres personas trium differentium naturarum asserit, et ad paganismum defecit. Pelagius naturam atque arbitrium nostrum liberum extollit, et etiam sine gratia posse nos non peccare confirmans, plusquam angelos facit. Lutherus ex adverso liberum arbitrium auferens, et semper peccare nos asserens, inferiores bellius facit. Denique ut cæteros omittamus, Collyridiani Virginem Dei Matrem, tamquam alterum Deum, colunt. Lutherani eidem optima et sanctissima Virgini impurissimos homines, vel dicam peccudes æquare contendant. Illa igitur, illa via regia est, per quam Ecclesia Catholica mater nostra nos ducit, quæ et trinitatem personarum in naturæ unitate agnoscit, et cum arbitratu libero gratiam jungit, et Virginem nostram non tamquam Deum, sed eorum antagonistas, sanctos illos Patres, qui eorum hæreses refellerunt, illa, inquam, Ecclesiæ lumina, quæ borum tenebras dissiparunt, imitari voluisset, perfectio non tam absurda opinio neque errores tam crassos in Germaniam suam invexisset.

Veniamus ad meridiem, quararam et ibi nostræ Virgini testimonium. Quomodo obsecro, testem magis idoneum Augustino repe-

riemus? Dic igitur, Augustine sanctissime et eruditissime, dic Virgini Deiparæ testimonium. « Excepta sancta Virgine Maria: (loquitur de natura et gratia contra Pelagianos, estque cap. 36.) de qua propter honorem Domini nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo questionem. Inde enim scimus, quod ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum. Hæc ergo Virgine excepta si omnes illos sanctos et sanctas, cum hic viverent, congregare possemus, et interrogare: Utrum essent sine peccato? quid fuisse responsuros putamus? Utrum hoc, quod iste dicit, an quod Joannes Apostolus? Rogo vos, quantalibet fuerint in hoc corpore excellentia sanctitatis si interrogari potuissent, una voce clamassent: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est. » Hæc Augustinus. Qui, ut audivistis, tres gradus constituit. In primo Christum posuit, de quo ait: « Quem constat nullum habuisse peccatum. » nimirum, quia Dei Filius ac Dominus erat, et hoc habebat a natura, ut peccare non posset. In secundo B. Virginem collocavit, cui gratiam tributam assertit ad vincendum omni ex parte peccatum: ac si apertius dixisset, nec ipsam Virginem illum habuisse peccatum verum id non naturæ ipsius, sed gratiæ Salvatoris fuisse. In tertio ac postremo sanctos cæteros constituit, quos omnes peccatum habuisse constanter asseruit. Sed cur obsecro, Augustine beatissime, sanctam Virginem excipis, cum de peccatis agitur? Cur eam a cæteris separas? An nescis omnes Christianos ita esse magnos et sanctos sicut Dei Matrem? Ita est, inquit, nescio, et utinam nec Anglia unquam didicisset.

Pergamus ad aquilonem, et Mediolanensem Ambrosium ac Stridonensem Hieronymum interrogemus. Dic, antistes optime, dic, Italiæ decus, dic nostræ Virgini testimonium. Audite, quid libro secundo de Virginitate Ambrosius dicat. « Quid nobilior Dei Matre? Quid splendidius ea, quam splendor elegit? Quid castius ea, quæ corpus sine corporis contagione generavit? Talis fuit Maria ut ejus unius vita omnium sit disciplina. » Dic et tu, Hieronymine beatissime, dic testimonium Mariæ. Te enim, qui linguarum peritissimus et vas eruditionis es, latere nihil potest: nec decet, ut qui Ma-

riæ speluncam obtines, non dicas testimonium Mariæ. « Taceo, inquit in prologo super Sophoniam, de Anna et Elizabeth, et cæteris sanctis mulieribus, quarum velut siderum igniculos clarum Mariæ lumen abscondit. » O præclarum et luculentum testimonium. Ergo non omnes Christiani æque magni et sancti sicut sunt Mater Dei, si sanctissimæ femine et alioqui clarissima lumina cum Mariæ comparatæ parvi igniculi sunt; imo nec ut igniculos clarum Mariæ lumen videri permittit.

Non gravemur, auditores, propter gloriam Mariæ occidentis etiam regiones perlustrare: siquidem in ea plaga beatum Bernardum et beatum Anselmum reperiemus, in quorum voluminibus quot sunt litera, tot fere sunt nostræ Virginitis testimonia. Dic ergo, sancte senex, dic, Bernarde, castissima Virginitatis amator, dic testimonium Mariæ. « Non est equidem, inquit, quod me magis delectet, sed nec est quod terreat magis, quam de gloria Virginitatis Mariæ habere sermonem. Ut enim sileam interim ineffabile privilegium meritum, ac prærogativam penitus singularem, tanto eam devotionis affectu amplectuntur, honorant, suscipiunt, ut dignum est universi (Lutheranis videlicet exceptis), ut licet de eo loqui gestiant omnes, tamen quicquid dicitur, de indicibili, eo ipso quod dici potuerit, minus gratum sit, minus placeat, minus acceptetur. » Sic ait sermone tertio de Assumptione. Jam vero, Anselme præsul ornatissime, et Occidentis lumen, ut illum, ita gravissimum, dic nostræ Virginitis testimonium. Audite quid capite decimo octavo de conceptu virginali dicat. « Decuit, ut ea puritate Virgo niteret, qua major sub Deo nequit intelligi. » Itane, Anselme beatissime? Quis ergo, nisi impudentissimus, et vanissimus et superbissimus sit, se tanta Virgini comparare audeat? Quid, quod ipsa natura clamat et Anselmi testimonio testimonium dicat? Nam quis ita stupidus est, ut non videat etiam in corporibus ea puriora et nobiliora esse quæ aliora et superiora sunt? Nonne aqua purior est, quam terra? et aer, quam aqua? et ignis, quam aer? et celum, quam ignis? Et mentes angelicæ numquid non pene in immensum puritate et excellentia vincunt globos celorum? Illa ergo Virgo Deipara, qua terræ montes, et spatia elementorum, et celorum regiones transcendens, et super omnes omnium angelorum choros, ut Ecclesia canit, exaltata

proxime ad Deum accessit, nonne ea puritate, et decore et gloria debuit enitere, qua major sub Deo nequit intelligi?

Hæc igitur testimonia tot sanctorum hominum, quis tam stultus et tam improbus erit, qui non unius apostatæ testimonio anteponat? Certe Deus ipse ita mihi de Lutheranorum, vel stupiditate vel improbitate conqueri videtur: quomodo fieri potuit ut credere aliquando possetis, me Deum ac Dominum vestrum, qui sapientissimus et optimus sum, tot sanctissimos, integerrimos, eruditissimos viros qui signis ac prodigiis clamerunt, qui vitæ sanctimonia et eruditione tamquam sidera in Ecclesiæ firmamento præfulserunt, quos columnas in domo mea, quos oculos in corpore meo esse volui, me, inquam, hos omnes abjecisse ac dereliquisse, et ad unum impurissimum Lutherum accessisse, et ipsi veritatem aperuisse, quæ me tot injuriis affectit, per quem nomen meum in germania blasphematur, qui Ecclesiam domum meam perturbavit, concussit, fodavit, qui mihi gratissima sacrificia, virgines, inquam, sacras eripuit et demonibus immolavit: qui denique tot animarum millia meo sanguine expiata, meoque caractere insignita, in gehennæ barathrum præcipitavit? Hæc ergo cum dicat Dominus noster, quis tam juxta querimonia non moveatur? Quis Lutheranorum nomen et mores, et facta et dicta non exhorreat? Nos ego, auditores, Deo parenti, et Ecclesiæ matri, et sanctis pastoribus, ac doctoribus nostris adherentes lætis vocibus confiteamur, sanctam Virginem Deiparam tanto sanctis cæteris præstare, quanto luna cæteris sideribus antecellit.

Antequam ad cætera progrediamur, fortasse aliquis intelligere cupit, qua ratione adductus Lutherus in eam tam grandem blasphemiam eruperit? Dicam, auditores, et eo libentius, quod videam id utilissimum esse ad fontem et originem cæterorum errorum illius hominis cognoscendam. Illud igitur tanquam firmissimum principium sibi persuasit, justitiam, qua justus nominatur et sumus, non in nobis vere ac proprie; sed in solo Christo esse, ac propterea justos nos esse ac dici, quod Christi justitia nobis imputetur. Ex quo fit, ut eadem omnes justitia justus simus, quicumque eam, quæ in Christo est, justitiam fide quasi manu quadam apprehendimus. Hinc videlicet tamquam ex fonte rivuli illi errorum profluxerunt, sola fide

hominem justificari: si fides non amittatur, justitiam amitti non posse, peccata non deleri, sed abscondi et non imputari, hominem, modo credat, dubitare non posse nec debere de sua justitia, justas actiones omnes esse peccata, non esse justorum alium alio magis justum, ex quo tandem blasphemia illa manavit: « Omnes christiani æque magni sumus, sicut Mater Dei, et æque sancti, sicut ipsa. » Ita verum est, quod quodam loco Philosophus ait: Si semel aliquid absurdum admittatur, infinita postea sequi. Sed quanto, quasso, efficacius, et verius conclusisset, si argumentum invertere et contrario modo ratiocinari voluisset? Nimirum si hoc tamquam principium accepisset, non omnes justos æque justos esse sed alium alio justiore, quod tam verum tamque exploratum est, ut pene oculis ipsis perspicere et manibus tangi possit: præsertim cum Apostolus ait, *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Jam vero luna et stella, et ipse aer vere ac proprie in se lumen habent. Et quamquam non a se, non tamen ea, luce lucent, quæ est in sole, sed ea quam ipsa habent a sole. Sic igitur, ut sapienter in Synodo Tridentina definitum est, et nos, non quidem a nobis, sed in nobis tamen vere manentem justitiam habemus: nec ea justitia justus sumus, qua justus est Deus. Hinc B. Cyrillus c. 24. l. IX, in Joannem: « Impressa, inquit, in nobis charitas, qua invicem diligimus, sincerum atque integrum suæ conjunctionis vestigium est. » Quid clarius? Quibus verbis apertius significare potuit, charitatem, quæ ipsa justitia est, non imputari tantum; sed vere inhaerentem esse, quam illis, « Impressa in nobis charitas est? » Beatus quoque Augustinus in Joannem, tractatu 26, apertissime rem istam demonstrat: « Quid est, inquit, justitia Dei, et justitia hominis? Justitia Dei dicitur non qua justus est Deus

sed quam dat homini Deus, ut justus sit homo per Deum. » Quibus verbis ostendit sanctissimus Pater, eam justitiam quæ in nobis est, et Dei justitiam et hominis justitiam esse Dei, quia a Deo est; hominis, quia in homine est. Sed de iis fortasse nimis multa.

Ut igitur ad propositum argumentum revertamur: *Pulchra* est Maria, ut *luna*: nec id solum, sed pulchrior, quam luna. Luna siquidem nunquam certis maculis caret; Maria vero *Tota pulchra est, et macula non est in ea*. Luna raro tota completur lumine, et modo magna, modo parva, modo nulla apparet: Maria autem semper gratia et gloria plena est nec ulla temporum permutatione mutatur. Denique propterea Maria pulchrior est, quam luna, quia simul *electa est, ut sol*. An non perspicitis, quam eleganter Scriptura divina omnem mundi pulchritudinem conferat in Mariam? Quid enim habemus nisi noctem et diem et medium inter noctem et diem? In nocte, quid pulchrius luna? In die quid clarius sole? Inter noctem et diem quid aurora splendidius? Omnem ergo pulchritudinem jure sibi vindicat Maria, quæ progreditur ut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol. O quam pulcher et decorus est ille fulgor salutaris quem solem nominamus, quod spectaculum juvendis esse potest, quam præclarum illud jubar intueri, cum post longas horrore plenissimas tenebras noctis, quas tot millia stellarum dissipare non poterant, super nostrum horizontem apparens, omnia sua luce perfundit? Quid porro esset vita nostra sine sole, cum ipse non solum lucem et calorem tam liberaliter largiatur; sed sit quasi communis quidam parens omnium viventium? nam sine ipso, nec arva fruges, nec prata flores, nec uvæ vineæ, nec arbores poma, nec animantia vitam haberent. Jure igitur ac merito beneficiorum Dei sapientissimus astimator Beatissimus Pater Franciscus, cum solem oriri videbat, incredibili mentis fervore ad Deum laudandum excitabatur, quod tam benigne tantum et tam salutare ac decorum jubar quotidie mortalibus indulgeret. Magna igitur et præclara res est sol.

Sed vultis, dicam, auditores, quid longe majus, et melius et splendidus sit, quam sol? Ille, inquam, ille sol, qui fecit hunc solem Christus, sol justitiæ, splendor gloriæ, verbum Patris, lux hominum, decus Ange-

lorum. Corporeum hunc solem etiam belluæ cernere possunt; at illum solem sola munda corda conspiciunt. Quocirca sapienter idem B. Franciscus; cum ei absteretur a medico, ut oculos a lacrymis abstereret, nisi vellet solis aspectu privari, respondisse fertur: « Non est, frater medice, ob amorem istius luminis, quod habemus commune cum muscis, visio sempiternæ atque internæ lucis repellenda vel modicum. » Neque sol est, auditores, qui fruges nobis, et flores et arborum fructus et animantium foetus affert, sed Christus, rerum omnium opifex, ipse est, qui ista per solem, tamquam per famulum ad nos mittit. Rogo te, cum amici tui servus heri sui nomine tibi munusculum aliquid affert, utri gratias agis? Utri magis acceptum refers? Herone, qui misit, an servo, qui tulit? Non servo, qui tulit. Cum igitur id omne, quod per solem accipimus, a Christo donetur, licet a sole, tamquam famulo, adferatur; non soli, sed Christo habendæ sunt gratiæ. Atque hic est sol, qui similem esse Mariam divinæ litteræ prædicant, cum aiunt: *Electa, ut sol*. Ut enim Christus est *Electus ex millibus virorum*, (ut in Canticis dicitur) ita et Maria est electa in millibus feminarum. Et sicut inter natos mulierum non surrexit major homine Christo; ita inter natas mulierum non surrexit major Virgine Maria. Eminent Christus velut *Malus inter ligna*; floret Maria velut *lilium inter spinas*. Christus caput est Ecclesiam; et Maria collum est Ecclesie. Omnia munera, omnes gratiæ, omnes celestes influxus a Christo, tamquam a capite, et per Mariam, quasi per collum in Ecclesie corpus descendunt. Plures sunt in corpore manus, plura brachia, plures humeri, plures libri, plures pedes: sed unum est caput et unum est collum. Ita et in Ecclesia plures sunt Apostoli, plures Martyres, plures Confessores, plures Virgines, plures viduæ; sed unus est Filius Dei, et una est Mater Dei.

Ac ut quod dicimus clarius et illustrius fiat, ad elegantissimam illam comparisonem Apostoli Pauli, qui Ecclesiam corpori humano similem facit, paulisper, si placeat, animum convertamus et ad memoriam revocemus.

Ecclesia igitur integrum quoddam et pulcherrimum corpus est, cujus caput est Christus, Deus et homo. *Ipsam*, inquit Apostolus, *dedit caput super omnem Ecclesiam*. Quid est caput? Principium corporis. Caput igitur

Christus, qui ait: *Ego sum principium, qui et liquor vobis*. Quid habet caput præ cæteris membris? Hoc habet, quod cum reliquum corpus uno sensu dumtaxat, eoque omnium abjectissimo præditum sit, in capite omnes vigent. Ergo caput est Christus, in quo sunt oculi providentiæ, quibus semper nos respicit: aures clementiæ, quibus semper nos audit, nasus judicii, quo bonos a malis secernit, et palatum experientiæ, quo de virtutibus electorum periculum facit. Quod est præterea capitis munus? Sensum et motum, omnibus membris suppeditare: Christus igitur caput, qui sensum et motum; id est, fidem et charitatem et cæteras virtutes ac dona liberalissime fidelibus imperat. Et quamquam interdum sensum aliorum functionem hominibus permittit, vel potius committit, ut doctoribus oculorum, prædicatoribus linguæ, et pastoribus oculorum, aurium, narium et cæterorum; munus tamen tribuendi sensum et motum, quod capitis est maxime proprium sibi uni reservat.

Cor autem, quod in medio corpore invisum, atque non aspectabile residet, et per omnia membra vitam et calorem spargit, Spiritus sanctus est, qui non est humana carne vestitus, ut cerui possit, sicut caput nostrum Christus. Mentiantur enim, mentiuntur qui vel Melchisedechum vel Manichæum Spiritum sanctum esse volebant. Non est aspectabilis, nec videtur Spiritus sanctus, et tamen occulto et admirabili quodam modo Ecclesiam regit ac fovet et ei vitam et calorem tribuit.

Jam vero collum, ut diximus, Virgo Mater est: ipsa est enim capiti proxima, ipsa corpus cum capite jungit, per ipsam cœlestes capitis influxus in membra descendunt.

Porro humeri Apostoli, et Episcopi ac pastores cæteri dici possunt. Ut enim super humeros onera imponuntur, ita super Apostolos ædificata Ecclesia est, et nunc quoque Episcoporum ac pastorum humeris sustentatur. Hinc episcopatus non honor, sed onus a sanctis Patribus dicebatur. Hinc etiam pontifex summus, cui gravissimum onus impositum est, se servum servorum appellat. Et sicut Aaron, figura Pontificum Ecclesie, in superhumerali nomina filiorum Israel scripta gerebat; ita Pontifices nostri non nomina, sed animas Christianorum humeris suis impositas, tamquam boni pastores ad regnum cœlorum ferre debent.

Brachia vero qui, nisi Martyres fuerunt?

qui scuto, et gladio verbi Dei armati cruentum bellum cum hostibus Ecclesie commiserunt, et sanguinem proprium effundentes acies inferorum fuderunt, dissiparunt, profigurarunt. Nec solum Martyres, sed etiam Doctores brachia fuerunt. Nam cum duo sint genera hostium Ecclesie unum Paganorum, alterum hæreticorum: contra primos martyres dimicant; Doctores contra secundos. Illi cominus gladiis et pugionibus: isti cœlestis jaculis et sagittis. Et quidem Martyrum bellum atrocius, Doctorum periculosius: utrumque gloriosum est, et laudabile ac triumphum suis bellatoribus utrumque parit.

Pectus autem qui, nisi Prophetæ dici debent? Ipsi enim secreta Spiritus sancti, qui cor est, noverunt, ipsi futura prædixerunt, quæ latebant in pectore Domini. Et sicut cor in pectore, ita spiritus sanctus in Prophetis potissimum habitabat: *Non enim humana voluntate, ut ait Apostolus Petrus, alata est aliquando prophetia: sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines*. Hinc inter Apostolos solus Joannes propheta fuit, et Apocalypsim scriptis plenam mysteriorum, quia solus ipse supra pectus Domini recubuit.

Reves vero illi sunt, qui penitentiæ, jejuniis, vigiliis, aliisque id genus rebus incumbunt, et reves ac lumbos accinunt contra libidines ac voluptates fortiter pugnant. Est enim et hoc grave et periculosum belli genus. Nam, ut ait Joh. Diaboli potestas potissimum in lumbis dominatur.

Viscera virgines sunt. Non secus enim ac viscera cordi, ita ipsæ Domino adherent, et ab eo foventur, diliguntur, custodiuntur. O si intelligerent pecudes istæ hæretici nostri temporis, Veneris cultores, animalia ventris, quanti meritæ sint virgines apud Deum, quomodo sequantur *Agnum quocumque ierit, et cantent Canticum novum, quod nemo cantare potest, qui virgo non sit*. O si legisset apud Isaiam: *Non dicat eunuchus: Ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, et elegerint, quæ ego volui, et tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, et in muris meis locum et nomen melius a filiis et filiabus, nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit*. Itaque Eunuchi qui seipso castraverunt propter regnam Dei, locum et nomen melius habebunt a filiis et filiabus, nomen videlicet sponsi et sponsæ, et thalamum in palatio Omni-

potentis Regis. O si hoc facerent canes isti flores virginis. O si viderent quantum Ecclesia virginibus condecoratur. O si scirent lupi isti rapaces, se viscera Domini lacerare, et ab ejus corpore violenter abstrahere, dum sacras virgines nubere cogunt, fortasse non tam furiose et impie in sanctam et dulcem, et Domino dilectam virginitatem debaccherentur.

Genna, auditores, illi sunt, qui genibus flexis, fundendis precibus, vel in eremis vel in monasteriis reconditi semper incumbunt.

Denique pedes, qui duo sunt et terram perpetuo tangunt, matrimonio copulatos designant: qui licet divisi sint, ut Apostolus ait, et de rebus terrenis aliquando cogitare pene illis necessarium sit: tamen si permanent in fide et caritate, et operibus bonis divites fieri satagant, bonum gradum sibi acquirunt. Ecce igitur quale sit corpus Ecclesiæ.

Sed ubi stomachum partem corporis tam necessariam reliquimus? Certe nisi hic tam multos clericos vidissem, fortasse stomachi oblitus fuisset. Stomachus igitur, auditores, qui latet in corpore, et cordi proximis est, et cibis coquit, et omnibus membris alimentum subministras, clerici sunt. Ipsi enim primum latere debent, nec implicari negotiis secularibus. Deinde cordi, hoc est, Spiritui sancto vicini esse debent, ut calorem ad cibos pro toto corpore coquendos habeant. Postremo ipsi solliciti esse debent, quomodo membris omnibus spiritualia alimenta præbeant. Locus hic admonet, ut multa clericis dicerem; sed tempus admonet ut nihil dicam. Quid agimus, auditores? consilium reperi nec isti nec illi, sed dividatur: nec multa, nec nihil, sed pauca quædam dicantur. A stomacho bona valetudo corporis dependet. Medicus, cum agrum visitat, primum de stomacho, quo pacto suo munere fungatur. Et Dominus, cum Jerosolymam intrabat, primum omnium ad templum se conferebat; et mentes et vendentes eiciebat. Et nunc, auditores, tempus est, ut incipiat iudicium a domo Dei. Quis non videt, quam graviter afflicteretur corpus Ecclesiæ? quam atroci et quam diuturno morbo laboret? quam debilitatem et lassitudinem membra omnia præ se ferant? Et hoc funde, nisi quia stomachus calorem ad cibos concoquendos non habet? Si clerici, qui duces aliorum, et matres et nutrices esse debent, lac non habent, perfectionem ignorant, quomodo cæteros alere, docere ac du-

cere possunt? *Soror nostra parva est, et ubera non habet: quid faciemus sorori nostræ in die, quando alloquenda est?* Quid? quod Hæretici nihil habent in ore, quam corruptos mores clericorum? Qui igitur illis discendendi occasionem fortasse aliquando dedimus, obscuro, et redeundi occasionem demus. Conserve-mus, conservemus, auditores, ignem charitatis, muneribus nostris diligenter incumbamus, et tum sine dubio sanitas sua et pristina vires Ecclesiæ corpori restituantur.

Ecce igitur quale corpus Ecclesiæ, in quo quis non videt, quam præclaram et quam insignem partem Virgo Mater obtineat? Nihil est enim in toto corpore, quod magis emineat, et magis ornari solet, quam caput et collum. Caput ornatur diademate, collum aureo torque, et monilibus ex aureo et gemmis condecoratur. Sic igitur caput nostram Christum est, omni gloria et gloria ornatum. Ad ipsum autem proxime dicitur: *Electa, ut sol.* Zeuxis excellentissimus pictor, cum formosissimam imaginem pingere vellet, fertur multas pulcherrimas virgines ante conspectum suum constituisse, ut unius frontem alterius oculos exprimeret, hujus imitaretur manus, illius pedes: denique illud a singulis accipies, in quo maxime entebant, pulcherrimam imaginem efficeret. Sic etiam

« Si parva licet componere magnis. »

summus artifex Deus noster, cum collum istud Ecclesiæ ornatissimum esse vellet quicquid decoris et gratiæ in cæteris sanctis posuerat vel positurus erat, id totum transtulit in Mariam, ut merito primis verbis Gabriel Archangelus diceret: *Ave gratia plena.* Etenim Maria est arca fœderis auro purissimo connecta: Maria est thronus Salomonis, de quo Scriptura dicit. *Non est factum tale opus in universis regnis:* Maria est templum Dei, civitas sancta, sedes sapientiæ, domicilium Spiritus sancti. Maria Rebecca est pulchrior, Anna religiosior, Abigail prudentior, Judith fortior, Debora sapientior. Maria patriarcharum et regum est filia, magistra Angelorum, Martyrum fortitudo, Confessorum solamen, et virginum decus, Maria ut luna luget incipientibus, ut aurora proficientibus, ut sol nihil noctis, Dæmones autem, *Ut castrorum acies ordinata,* perterret. Nominatur Maria, et Tartara tremunt: nominatur Ma-

ria, et exultat cœlum: nominatur Maria, et corda sanctorum liquescunt. O illos miseros, auditores, qui tale collum non recognoscunt, non venerantur, non colunt! Ut enim membrum aliquod, sia capite influxum recipere velit, et per collum illum recipere dedignetur, arescet omnino et morietur: ita et Hæretici, qui vitam a Christo et gratiam cupiunt, et per Mariam habere recusant, jejuni et aridi manent, et perpetuo permanebunt. Non sic sancti Patres nostri, non sic: sed omnes cultores et amatores hujus sanctissimæ Virginis fuerunt. Quæ quidem in hoc etiam ostenditur electa esse ut sol, quod sicut Christus sol diligit misericordiam et iudicium, habetque cum lenitate conjunctam severitatem, et est pater et est iudex: ita Virgo sancta pulchra est ut luna, blanda ut aurora, ut sol aspectabilis et jucunda; simulque terribilis est, ut castrorum acies ordinata. Illa priora mansuetam matrem, ista posteriora potentem reginam ostendunt.

Multa, hic dicenda essent, sed brevis pertransibo. Quotquot nascimur ex Adam, auditores, exercitum habemus, membrorum, sensuum, virium, facultatum sed dissipatum et sine ordine. Ratio enim, que imperatoris obtinet munus, imperat quidem, sed ei ab exercitu non obeditur. Atque hinc fit, ut hostis humani generis facillime exercitum istum fundat ac proflig. Non sic nostra Virgo, non sic: sed ita prodit in lucem, *Ut castrorum acies ordinata.* Ratio imperabat, sensus parebat: nec sensus contra Deum unquam surgebat. Et propterea omni armorum et præsidiorum genere Mariæ exercitus instructus erat. Illi æquitas contra iniquitatem: temperantia contra luxuriam; fortitudo contra ignaviam, prudentia contra temeritatem: honestas contra turpitudinem: fides contra incredulitatem: pietas contra scelus: omnes virtutes contra omnia vitia in illo exercitu stabant. Quocirca Diabolus magna demonum caterva comitante cum ad Mariam accessit, et ubi eam talem expertus est, fugere cœpit et clamare: *Castra Dei sunt hæc: fugiamus Israel.* Non est ista sicut cætera: *Caput meum doleo, caput meum doleo:* numquid forte hæc est illa, de qua olim audivi: *Ipsa conteret caput tuum?* Vere ipsa est. Jam sentio, jam conteret caput meum. Atque hic esset finis orationis.

Sed nihil nos, auditores, utilitatis, nihil emolumentum domum referemus? Nimirum magoam utilitatem salutaria documenta,

optimum laboris nostri fructum capiemus, si istam tantam potentem, tam excelsum reginam qualis fuerit, dum hic viveret, consideremus. Vixit enim, auditores, Mater Dei et orbis Domina in extrema paupertate manibus victum quæritabat. Et quamquam pro peccatis satisfacere opus ei non erat; tamen, ut beatus Ambrosius ait, in libro secundo de virginibus jejuniis, vigiliis et orationibus corpusculum affligebat. Labores autem et dolores, itinera et fugas, timores et vexationes, quas propter Dominum, sive dum ipse viveret mortalis, sive in morte, sive post mortem passa est, quis nunquam valeat? Et vim illius gladii, qui animam illius pertransit, quis pro dignitate valeat explicare? Cur hoc, auditores, cur hoc? Num Dominus ista non videbat? num opem ferre non poterat? Num Virginem non diligebat? Nihil horum dici potest. Quid igitur dicemus? O dives paupertas? O nobilis humilitas! O dulces tribulationes! Quam pauci thesaurum in vobis tamquam in agro reconditum, noverunt; in magno errore versamur, auditores, laboremus ignorantia nimis crassa. Ab hac nos Deus Mariæ exemplo liberare voluit. Quotus quisque enim est, qui non magni faciat opes, honores, voluptates? et tamen si vere aliqui essent, credere posses tam exiguum eorum portionem Mariæ Deum daturum fuisse? Dicit igitur Deus: Ego justus ac sapiens sum, et tamen res istas æternas sæpe largior peccatoribus et non largior justis. Non igitur credas res pretiosas. Ego enim sum, qui dixi: *No lite projicere margaritas ante porcos,* non ergo margarite, non aurum, non argentum sunt: sed mala putrida, et quisquilia, quas illis ut porcis projicio. Quare, auditores, discamus hic vera a falsis bonis; aurum a carbonibus internoscere. Noli divitiis te onerare, nis velis esse, ut Arnobius ait, viator onustus in parvo itinere. Quid stultius eo qui usque Mechliniam profecturus, onerat se panibus et vestibus ac magna suppellectile, quasi frumentum in itinere esset futurus? Et tamen hoc stulto stultiores nos sumus, qui tres dies in hoc sæculo supervicturi, viaticum in mille annos comparare studemus. Numquid non utilius ac melius esset, pauperes advocare ac dicere: Eia; fratres, levate me hoc onere, comedite cibos, induite vestes istas: nec enim in urbe, ad quam tendimus, hæc nobis usui erunt.

Deinde aliam adhuc utilitatem Mariæ exemplum nobis offert, nimirum ut cum in

varias tentationes inciderimus, non conqueramur. Numquid enim non præclare nobiscum agitur, similes Mariæ efficitur? Mater Dei sine peccato existens nihil in hac vita, nisi tribulationes invenit, et tu terræ vermiculus, in peccatis natus, in peccatis vivis, et tamen indignaris, si non omnia pro voto succedunt? Discamus ergo, discamus exemplo Mariæ, quod Christianorum est proprium,

bona agere et mala pati. Tu autem, Virgo beata, quæ quicquid velis impetrare potes, ut regina nos rege: ut mater fove, ut patrona tuere: ut stella maris in hoc Oceano profundo et tam æstuoso viam nobis ad portum ostende, ut aliquando tandem e vadis emergamus, ac scopulos omnes prætervecti ad portum æternæ salutis feliciter perveniamus. Amen.

CONCIO XLIII.

DE DOMINICA DECIMA SEPTIMA POST PENTECOSTEN

THEMA

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua: hoc est maximum et primum mandatum. *Matth. xxii, v. 37, Marc. xii, v. 30.*

SYNOPSIS

Quomodo prudentia et charitas, virtutum omnium reginæ, in Christi responsionibus ubique entuerint; et quomodo ille in triplici genere questionum, sibi proponi solitarum, videlicet utilium, curiosarum, recto fine carentium, se habuerit, aliquibus Evangeliorum locis manifestatur. Quam caute cum Hereticis sit ineunda disputatio exemplis SS. Patrum præsertim sancti Antonii et Macarii abbatis ostenditur. Hinc ad legisperiti questionem hodierno in Evangelio propositam descenditur; illius difficultas proponitur, quanta prudentia in illa solvenda, simul et notanda, Phariseorum iniquitate, usus fuerit Christus declaratur. Quinque dein rationes assignantur, cur mandatum charitatis dicatur primum et maximum. Prima est, illius finis. Secunda, ejus amplitudo. Tertia, præmium. Quarta, id, quod præcipit, quod est charitas. Quinta, modus, quo diligere Deum præcipit; cuius etiam explicatio ex D. Gregorio Nysseno et Augustino affertur, et insuper auctoris ipsius subjungitur. Quomodo et cur Deus sine modo sit diligendus, docetur: et quomodo itidem ille nos sine modo diligit, ex innumeris in nos collatis beneficiis eleganter probatur. Gravis tandem in ingratos invecio priorem partem concionis concludit.

Unde fiat, quod tam paucos nos amemus, et tamen ipsi ab omnibus amari cupiamus, auctoris sententia affertur, et stabilitur. Cur non

etiam specialis lex de diligendo seipsum data sit, causa assignatur, et de frenanda philanthia, insignis doctrina subjungitur. Justa reprehensione describuntur nostra tempora, in quibus tam frigide salus proximorum, et poenitentia in calamitatibus publicis, secus quam olim, tractatur. Propositis deinde pro exemplo dilectionis proximis duobus SS. Stephanis, disseritur, quamnam sit maxima expedita et securi via ad charitatem; nempe cognitio rei amandæ; nec solum cognitio theoretica sed et practica. Deum in intimis cordis penetrabilibus querendum esse; ad quæ per ferventes preces et per adversitates viam aperiri, pulchro discursu probatur; ad eamque querendam, inventam, ingrediendam, brevi exhortatione finitur.

Si quantum hujusce Evangelii historia continet utilitatis, et doctrinæ, tantum esset in me ad eam enarrandam et explicandam facultatis, non dubito, auditores optimi quin longe majorem et uberio rem fructum ex hac una oratione, quam ex multis aliis caperemus. Et enim duæ sunt omnium duces, et tamquam reginæ virtutum, Prudentia et charitas: charitas movet, prudentia regit: sine prudentia cæcæ, sine charitate mortuæ sunt: itaque charitas vita, prudentia lumen virtutum est; porro Evangelium hodiernum utramque complectitur. Nam et exemplo Domini prudentiam, et præcepto Domini charitatem docet. Ut enim Dominicum pectus domicilium erat omnium virtutum, ita re-